

Непотребният магьосник

Като писател, с интерпретацията на чийто роман „Непотребния“ завършва книгата на проф. Светлана Стойчева, може би имам едно малко предимство. Предимството във времето. С помощта на тази ценна книга, благодарение на египетския труд на нейната авиорка мога да надникна назад към следите на Боян Магьосника в българската словесност. Никога не съм го правил и не ми е идвало на ум да го правя.

Онези, които са творили преди мен, не могат да ме видят, а аз мога засега. Когато се говори и пише за Боян Магьосника, превърнал се в Боян Непотребния в днешните разломни времена, измеренията според мен са повече от познатите три. Времето и пространството, отсамното и отвъдното, сегашното, миналото и бъдното не са вече с точно установени места. В тази привидна реалност, в която евклидовата геометрия и анциайновата относителност са преодолені. Появяват се съвсем нови дилеми, явления и лица. Като че ли сме ги познавали единствено с подсъзнанието си, с интуицията си. Или въобще не сме се сещали за тях. Докосваме се по-дълбоко до тайната на Мирозданието, до загадката на човешката душа. Усещаме по-осезателно полъха на вечността, от която идваме и при която ще отидем.

Светлана Стойчева не е нито шаман, нито магьосник. Въпреки това тя ме поведе като читател през усойни пътеки и сложни маршрути, през дебри и долини, през хълмове и бродове, през пещери и водовъртежи умело, спокойно. На някои места усещах, че не е толкова спокойна и безпристрастна, уверена и безстрашна. Майсторството на критика, анализатора, интерпретатора прави текста ѝ лек и лесен за четене, въпреки обилните бележки под линия. Много полезни въпреки.

Светлана Стойчева е като пътешественик, търсещ изчезнал град или предполагаемо съкровище в джунглата. Оприличавам я на героя от популярния филм за Индиана Джоунс без ирония. Тя върви по стъпките на Боян Магьосника с много пълна и тежка раница. Откъдето мине, оставя по нещо за ориентация при връщане обратно и за размисъл. Тези връщания се осъществяват и са истински попадения, когато се сравняват автори от различни времена или се откриват съвпадения в мисленето на творци, разделени с десетилетия или векове през годините.

Изследователката търси началото на мита от неговото синапено зърно в средновековните хроники и оттам в съчиненията на историци и интелектуалци; минава през пространно дирене на етимологията на името Боян, на многозначността на вълчата митологията, през възможните следи на Симеония сина в фолклора и в мистификацията „Слово о полку Игореве“. Първата датирана координата е с година 1849 – името е на Юрий Венелин. После идват Георги Раковски, Добри Войников, Стоян Михайловски, Кирил Христов, Иван Грозев, Антон Страшимиров, Теодор Траянов, Николай Райнов, Людмил Стоянов, Цветан Минков, Петър Каранетров, Камен Зидаров, Иван Богданов, Димитър Делян. Тук са и Гео Милев, и Пейо Яворов с неосъществените си намерения заради краткия си жизнен път, но с документирани размисли по темата. Завършек (звучащ най-много „мета“) на изследваните произведения е романът „Непотребния“.

Нейната страстна привързаност към феномена на Боян Магьосника е белязана и с учудващо постоянство. Това не е характерно за днешните изследователи. Цели седем години тя носи размислите си през различни географски точки, отбелязани в края на текста ѝ. Съхранява в себе си мисълта и търсенията си за онова, което българската словесност е запазила за Боян Магьосника. А то не е малко, но не и много. В преобладаващата

си част е асимилирано буквално в литературните творби, на формално-битово или на местно балканско ниво. Боян Магьосника е космична личност, той идва от Звездата Сириус, свързан е с реката на душите, наричана Млечния път. Точно тук преобладаващата българска словесност по темата остава здраво вкопана в координатите си, в предразсъдъците и преубежденията си, в самоограничеността си. Но и точно тук друга малка част от тази словесност разкъсва домашното и домораслото, тъй обилно избуяващо и до днес по нашите земи, за да се докосне до енергиите на Сириус.

Боян Магьосника е изпитание за българските творци, за българската публика, за българския елит, доколкото го има и днес. В него се оглежда традиционната ни българска, балканска неспособност за преминаване отвъд познатите измерения, отразява се уж здравето ни чувство за реалност, поради което след Освобождението си непрекъснато катастрофираме през двете десетилетия като държава и народ. „Защо сме такива?“, е въпросът който води Светлана Стойчева в нейното духовно приключение по стъпките на Боян Магьосника. При всяко надвесване над бедната, при всяка тръпка и страх след поредната опасност от унищожаване или завладяване от чужда сила ние се сещаме за Боян Магьосника. Нали умеем да се превръща във вълк, сърна и орел, нали владеем неведоми сили и имам космична проникателност, защо да не ни спаси от съдбата? Нали презирал материалното и го блазнали неизбродните предели на душата? Уж бил царски син, ала не властта го мамела!

Доколкото съм бил свидетел на нейни изповеди и въздишки по този път, изненадващи въздигания и пропадания, мога да кажа, че Светлана Стойчева едва се освободи от своя товар. Прогнозирам, че има още какво да каже и дай боже да го изрази словесно в нова книга, дори по-малка по-обем от сегашната, но още по-синтезирана.

В сегашната обемна, над 400 страници, разходка сред творби и автори тя следва авторите, проявява проникателно разбиране и плодотворна дистанция към техните творби. Прави своите смели открития и навлиза все по-дълбоко и по-дълбоко в загадката на Боян Магьосника. Рискът да бъде затрупана от някое внезапно свлачище или свръхестествено пропадане в нищото остава, но със завист нека кажем, че книгата ѝ отдалеч хваща околото. Нейната бяла книга е факт. Като бяла врана по сергите на книжарници, в които българските книги са изтикани в ъглите или въобще ги няма, залети от чуждоезично и чуждопоклонно раболепие. Парче огледало на корицата отразява читателския ни образ, много оригинално решение на художника Боян Монтеро. Той е син на авторката, на него в частност е посветен трудът ѝ. Навремето тя е кръстила детето си на Боян Магьосника, за да маркира по-дълбоките си корени, а не просто семейно-фамилните.

Светлана Стойчева „Боян Магьосника – изследване на литературния мит“. Изд. „Изток-Запад“, С., 2017.

**Автор на текстовете
ГЕОРГИ ГРОЗДЕВ**